

Pleskalová, Jana; Kosek, Pavel; Křístek, Michal

Profesoru Dušanu Šlosarovi k narozeninám

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 2005, vol. 54, iss. A53, pp. 196-198

ISBN 80-210-3705-9

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101741>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

- TLP 1966 = Travaux linguistiques de Prague. 2. Les problèmes du centre et de la périphérie du système de la langue.* Hrsg. von J. Vachek. Prague 1966.
- TLP 1968 = Travaux linguistiques de Prague. 3. Études structurales dédiées au VIe Congrès des slavistes.* Hrsg. von A. V. Isačenko. Prague 1968.
- TLP 1971 = Travaux linguistiques de Prague. 4. Études de la phonologie, typologie et de la linguistique générale.* Hrsg. von I. Poldauf. Prague 1971.
- Vachek, J. (Hrsg.) 1964. *A Prague School Reader of Linguistics.* Bloomington.
- Vachek, J. 2002. Prolegomena to the history of the Prague School of Linguistics. *Travaux du Cercle linguistique de Prague (n.s.)* 4, 3–81.

Für die sprachliche Durchsicht danke ich herzlichst Herrn Stefan Michael Newerkla (Wien).

BRATISLAVSKÝ LINGVISTICKÝ KRÚŽOK: ZÁKLADNÍ DATA

V tomto roce uplyne přesně šedesát let od založení *Bratislavského lingvistického kroužku* (BLK). O tomto spolku, zaujímavějším významně místo v dějinách slovenské jazykovědy, neexistuje dosud až na malé výjimky bohužel žádná literatura. Tento příspěvek, který je prvním krokem v soustavnějším bádání o BLKu, přináší shrnutí základních údajů: informuje o tom, kdo byli členové BLKu, jakou aktivitu kroužek vyvíjel a jaké publikace vydával.

Tat'ána Vykypčelová
 Institut für Slawistik
 der Universität Wien
 Spitalgasse 2-4, Hof 3
 A-1090 Wien
 E-Mail: tatana.vykypelova@univie.ac.at

Profesoru Dušanu Šlosarovi k narozeninám

Dne 18. listopadu 2005 oslaví 75. narozeniny prof. PhDr. Dušan Šlosar, CSc., emeritní profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a jeden z našich předních lingvistů.

Narodil se ve Staříči u Místku, ale už od dob vysokoškolských studií je jeho život spjat s Brnem. Po absolvování oborů čeština-ruština na Filozofické fakultě brněnské univerzity pracoval krátký čas v brněnské pobožce Ústavu pro jazyk český tehdejší ČSAV, kde získal základy své budoucí lingvistické specializace. Poté (1959) přechází na Filozofickou fakultu mateřské univerzity, kde působil jako vysokoškolský učitel do r. 2001. Vyučoval především historickou gramatiku češtiny, vývoj spisovné češtiny a dialektologii. Těmto oborům věnoval také většinu své vědecké práce, jejíž výsledky průběžně vkládal nejen do odborných studií, ale i do monografií, učebnic a učebních textů. Již druhá generace užívá při studiu kolektivní monografii a zároveň učebnici autorského kolektivu Lamprecht, A.-Šlosar, D.-Bauer, J. *Historická mluvnice češtiny* (poprvé 1986), do níž přispěl oddíly Tvarosloví a Slovtvorba, spolu s R. Večerkou vydává r. 1979 *Spisovný jazyk v dějinách české společnosti. Tvoření slov v diachronním pohledu* jsou věnovány monografie *Slovtvorný vývoj českého slovesa* (1981) a *Česká kompozita diachronně* (1999). Je třeba zdůraznit, že Šlosarovy práce o slovtvorném vývoji českých substantiv, adjektiv a sloves jsou prvními a dodnes jedinými ucelenými pracemi tohoto druhu. Pro bohemistiku a slavistiku jsou rovněž významné jeho studie z nové češtiny, především kapitola o tvoření slov v současné češtině v *Příruční mluvnici češtiny* (Karlík, P. aj., eds., první vydání 1995). I když obor, jemuž se věnoval, se svými výsledky obrací především k odborné veřejnosti, dovedl ve stovkách populárně-

vědných článků zaujmout i nelingvisty. Část těchto drobných příspěvků vyšla i knižně (Jazyčník, 1985, Tisíciletá, 1990) a byla příznivě přijata. Stálý zájem o tuto tematiku i ze strany adresátů dokumentuje druhé doplněné vydání Jazyčníku v r. 2004.

Životní dílo Dušana Šlosara bylo podrobně zhodnoceno před desíti lety (Karlík, P. aj., eds.: Pocta Dušanu Šlosarovi, 1995), připomenuto před pěti lety (Pleskalová, Naše řeč 83, 2000, s. 216–217) a jeho kompletní bibliografie je uveřejněna na webových stránkách Ústavu českého jazyka FF MU.

Proto připomeneme jen jeho vědeckou práci posledních pěti let. Představují ji především studie a knižní publikace o češtině. Jsou to v první řadě aktualizované studie o jednotlivých vývojových obdobích staré a střední češtiny pro Encyklopedický slovník češtiny (2002, Karlík, P. aj., eds.), dále rozsáhlé výkladové slovníkové heslo o češtině publikované v zahraničí (in: Wieser Enzyklopädie des europäischen Ostens, Wieser Klagenfurt 2002, s. 513–534), pojednání o jazykových česko-německých vztazích (in: Češi a Němci..., 2001, s. 105–109), spoluautorství monografie Dějiny české hudební terminologie (2004, spolu s M. Štědrněm) a studie o jazyku Leoše Janáčka. Široké veřejnosti je věnována příručka Jak užívat francouzská vlastní jména ve spisovné češtině (2002, spolu s K. Sekventem) a také, jak bylo naznačeno výše, Jazyčník a řada krátkých populárněvědných článků a sloupků.

Pro obor vykonal však jubilant daleko více: Jeho přednáškami a semináři prošly stovky studentů a desítky doktorandů a ti na něj s úctou vzpomínají. Prof. Šlosar jim imponoval především hlubokými znalostmi, ale také zaujetím pro věc a svou příslovečnou důsledností.

Bilance jubilantovy úctyhodné vědecké a pedagogické práce by rozhodně neměla být jen výčtem děl. S hrdostí se k němu hlásím jako jeho žákyně a vzpomínám na něho jako na učitele sice náročného, ale zároveň ochotného podělit se se svými rozsáhlými vědomostmi a zkušenostmi s každým, kdo ho o radu požádal. Vážíme si toho, že s námi dodnes spolupracuje, a to formou konzultací při řešení třiletého projektu GAČR Dějiny české jazykovědné bohemistiky.

Milý pane profesore, k Vašemu významnému jubileu Vám přeje hodně zdraví, spokojenosti a radosti z další práce za kolegy a bývalé kolegy

Jana Pleskalová.

Považuji za velkou čest, že se také já mohu připojit ke gratulacím k výročí pana profesora Šlosara, a při této příležitosti si dovoluji připomenout jeho pedagogickou činnost, jež významně ovlivnila několik generací brněnských posluchačů bohemistiky a s níž jsem se coby jeho student velmi dobře seznámil. Pana profesora jsem poznal jako pedagoga, který se suverénně orientoval ve vývoji všech plánů českého jazyka. Svě znalosti prezentoval především v seminářích *historické mluvnice češtiny*, jež byly založeny na pečlivé jazykové a filologické analýze vybraného staročeského textu. Takový rozbor však tvořil vstupní bránu pro poutavé výklady vývoje češtiny od jejích počátků až po nářeční rozrůznění; své hodiny pan profesor často zpestřoval exkurzy etymologickými a slavisticko-komparativními. Historický vývoj jazyka byl v jeho interpretaci důležitým faktorem pro pochopení současného stavu češtiny a její dynamiky. K jeho velkým přednostem vždycky patřilo, že byl schopen jevy složité a obvykle i v „seriózní“ literatuře složitě prezentované srozumitelně, pregnantně a zajímavě formulovat. Pan profesor byl velmi přísný pedagog, který se nesmířil s žádnou nepřesností, laxností či ignorancí; zároveň však představoval ten typ učitele, který byl připraven věnovat se individuálně a pozorně každému, kdo projevil zájem o obor, a ochotně se s ním podělit o všechny své zkušenosti.

Pavel Kosek

U příležitosti životního jubilea prof. Šlosara je zapotřebí připomenout ještě alespoň jednu z jeho aktivit – a právě stránky brněnského fakultního sborníku jsou myslím k tomuto účelu tím nejvhodnějším místem.

Od r. 1982 (tedy od čísla A 30), kdy tuto funkci převzal po Adolfu Erhartovi, do r. 2000 (do čísla A 48) byl Dušan Šlosar výkonným redaktorem Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity, řady A. Čísla, která za tu dobu připravil do tisku, podávají průkazné svědectví o pečlivě odvedené práci vysoké odborné úrovně – kromě toho je však tady ještě něco důležitého, co sborníky samy říci nemohou, a co chci proto sám za sebe říci já, jako ten, kdo od prof. Šlosara funkci výkonného redaktora převzal.

Především chci poděkovat za možnost učit se všechno potřebné postupně – nejprve pozorovat a pamatovat si, později pomáhat a pak jednotlivé kroky zkoušet sám, ale s vědomím, že v případě pochyb, nejasností a komplikací je tady někdo, za kým lze kdykoliv přijít a poradit se.

A je tady i další důležitá věc, kterou jsem si uvědomil teprve později, ale v průběhu času ji oceňuji čím dál více: totiž to, jak velkou výhodou je převzít redigování dobře zavedeného odborného časopisu s mnohaletou tradicí, jasně vymezeným zaměřením a okruhem kompetentních, vstřícných a spolehlivých přispěvatelů. I to je výsledek dlouhodobé, fundované a precizní práce prof. Dušana Šlosara a má své místo v medailónu připomínajícím jubilentovy úspěchy a zásluhy.

Michal Křístek

Z vědecké korespondence mezi Brnem a Vídní

Ráda bych připomněla 40. výročí úmrtí významného představitele brněnské Filozofické fakulty Václava Machka drobností z jeho korespondence (za její zapůjčení velmi děkuji RNDr. Ludmile Kováčikové-Machkové). Vybrala jsem z ní několik dopisů jeho vídeňského kolegy, vynikajícího indoeuropeisty i obecného jazykovědce, prof. Wilhelma Haverse (5. 1. 1879– 2. 3. 1961). I když jejich pracovní zaměření bylo odlišné – Havers byl především syntaktik, Machek etymolog, měli některé shodné sympatické povahové vlastnosti; oba byli přitažlivými učiteli, kteří kolem sebe shromažďovali studenty různých jazykových oborů, k nimž měli velmi obětavý lidský vztah. Ale i jejich pohled na studium jazyka byl velmi podobný: oba odmítali mladogramatickou zásadu bezvýjimečnosti hláskoslovných zákonů a také studium jazykových faktů jako abstraktních forem, oba se snažili především za jazykovými jevy zkoumat člověka a jeho pojmání světa, oba měli zájem i o studium etnografie, magie a náboženství.

Nebylo proto divu, že když prof. Machek poslal prof. Haversovi dva své separáty, dočkal se vstřícné odezvy.

Wien, 12. III. 1947.

Hochverehrter Herr Kollege!

Ich danke Ihnen vielmals für die liebenswürdige Zusendung der beiden S.A., die ich mit großer Freude und wirklicher Spannung gelesen habe. Ich zweifelte nicht daran, daß Ihre Deutung: Indra = der Starke = Dyäus richtig ist und ich möchte darin einen weiteren Beweis dafür sehen, daß ein ursprünglicher Schmeichel- und Besänftigungsname ganz an die Stelle des ursprünglichen Respektsnamens treten kann, wofür ich mir erlaube, auf mein „Sprachtabu“ S. 146 zu verweisen. Ich habe Ihnen ein Exemplar dieser Arbeit als bescheidenes Antidoron zugesandt und hoffe, daß es gut